

Dagenraad

DAGENRAAD

Dagboek voor ochtend- en avondmensen

Anne van der Meiden

Uitgeverij Meinema, Zoetermeer

Bij de productie van dit boek is gebruikgemaakt van papier dat het keurmerk Forest Stewardship Council (FSC) draagt. Bij dit papier is het zeker dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid. Ook is het papier 100% chloor- en zwavelvrij gebleekt.

www.uitgeverijmeinema.nl

Ontwerp omslag: Geert de Koning

Illustratie omslag: *Dawn in the hills*, Robert Julian Onderdonk
(1882-1922), Witte Museum, Texas, USA.

Auteursfoto: Martje van der Heijden

ISBN 978 90 211 4350 7

NUR 700; 728

© 2013 Uitgeverij Meinema, Zoetermeer

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

OPENING

SOMMIGE BOEKEN KUN JE UITROLLEN ALS EEN TAPIJT. Of een baan behang. Wat de schrijver wil vertellen, 'ontrolt' zich voor onze ogen. Alsof hij aan zo'n antieke toverlantaarn draait, zo volgen de plaatjes van mensen en gebeurtenissen elkaar op. Dat kan bij een dagboek niet. Dat lijkt meer op een geduldige doos waar je herinneringen en verrassingen in stopt die je nog eens een keer beter bekijken wilt, maar nu even niet. Ik hoop dat u dit boek zo wilt accepteren. Alle dagen iets wat actueel en herkenbaar is, alle dagen iets raadselachtigs, een goede raad, een raadzame gedachte of iets wat een heuse opening biedt. Geschreven op papier dat soms gedrenkt is in een mengsel van nostalgie met een scheut verontwaardiging en een vleugje bemoediging, en met inkt die van betere dagen weet. Hopelijk zijn er dagen bij die u graag in uw eigen doos opneemt. Een welgemeende raad: vergeet de dag van de kleine dingen niet.

De schrijver

JANUARI

I JANUARI DE KOP ERAF

EEN GEZELLIG ETENTJE MET TWAALF MENSEN OM de tafel. We hadden serieus vergaderd en besloten dat we alles zouden laten zoals het was. Alsof de tijd iets veranderen kon aan onze stichtingsidealen. Een heldere tik tegen een glas. ‘Even jullie aandacht’, zei onze penningmeester. Aardige man, maar voor ons toekomstgerichte beleid een blok aan het been. ‘Ik geef een rondje’, riep hij ongekend vrolijk, ‘want ik ben gisteren tachtig geworden.’ Hij keek triomfantelijk rond, tot onze secretaris met zijn droge stem opmerkte: ‘Mooi jong, dan is de kop er af!’ Nadat we daar op gedronken hadden, ontstond er een merkwaardige leeftijdscommunicatie: ‘En jij dan’, riepen we over de soepborden tegen elkaar. ‘O, net in de zeventig’, zei Gerrit. Hij is achtenzeventig, ik weet het zeker. ‘Ja, ik schiet ook al op’, zei Willem. Hij moet nog zestig worden, altijd al een beetje ouwelijk geweest. ‘Ik ben nog een jonkie’, zei een ander. Hij was net zestig geworden en al drie jaar met golf-pensioen. Iets in ons saboteert kennelijk het betrouwbare tellen.

We vertrouwen meer op onze gevoelsteller dan op die saaie kalender. Een jaar is voor de een veel langer dan voor de ander. Voor de een vliegt het om, voor de ander is het taaie stroop. Elk avondrood wekt weemoed, elk morgenrood verwachting. En dan te weten dat we dat dit jaar bij leven en welzijn 365 keer mogen beleven. Even een tik tegen het glas: Ja, ja, dit jaar word ik weer ouder. Dat wisten we al. Voor je het weet, sta je weer op Oudejaar tegen het glas te tikken: alweer een kop eraf.

2 JANUARI OPRUIMING (I)

HET ERGSTE VAN DE KERSTTIJD VOND IK ALS kind de tweede januari. Er werd een onbegrijpelijk opgewekte geest over mijn moeder vaardig, een meeslepende ijver om alles in het gewone ritme terug te leiden. Opruimen, noem het maar zo. De verfomfaaide kartonnen dozen voor de kerstspullen kwamen al vroeg van de zolder. Een lange voor de slingers en de piek, twee dozen in vakjes verdeeld voor de kerstballen, een vierkante voor het engelenhaar en een mandje voor de engeltjes, de kabouters en de vogeltjes met hun knijperstaartjes. Vader droeg de kale boom naar buiten. Die kreeg een plekje tegen de muur van de schuur en stond daar nutteloos en belachelijk leeg te zijn, met restjes watten en kaarsvet in de takken. Snel vergeten, soms stond hij daar zeker nog een maand. Dan ging de bezem door het huis, elk jaar afgesloten met de opmerking van moeder dat de naalden nog overal lagen. Op de gekste plaatsen. Ze had er zelfs een paar op de wc gevonden. Blij dat alles weer gewoon was. Mijn tocht langs de buurtwinkels leverde ook niets vrolijks op. Overal waren de winkeliers bezig de etalages te verbouwen. Kerstboompjes langs het trottoir, zakken met afval. 's Middags zou de elektrische vuilniswagen langskomen en dan mocht ik meelopen en soms heel even aan het grote wiel aan de zijkant draaien. Het erge was dat ik de volgende morgen weer naar school moest. De mooie kersttekening was van het bord geveegd. Kil rekenen. Aan Drie Koningen werd op onze school niets gedaan. Ook definitief opgeruimd.

3 JANUARI DE WIJZEN

WAAROM NOEMEN WE DIE WIJZEN UIT HET Oosten eigenlijk wijs? Ze waren geleerde magiërs, misschien wel koninklijk en dus verbonden aan het hof. Waarom noemen we iemand in onze tijd wijs? Kennelijk omdat hij of zij kwaliteiten heeft die de oosterse wijzen ook hadden. Bekijk het verhaal uit Matteüs 2 eens met een kritisch oog: die mannen hebben een grote kennis van de sterrenhemel, ze nemen een bijzondere ster waar die zich van alle andere onderscheidt, ze proberen een profetische verklaring te krijgen van de geleerden aan het hof van koning Herodes en zoeken dan een concreet bewijs. Dat lukt in Betlehem. Maar koning Herodes wil meer van hen: waar kan hij het kind vinden om het te doden, want zijn erfopvolging lijkt in gevaar. Dan gaat er een andere wijsheid werken bij de magiërs: geïnspireerd zoeken ze een omweg om weer veilig naar huis te komen. Missie volbracht. Het kostte wat goud, wierook en mirre, maar zo'n bijzonder kind wordt ook maar eens in de zoveel eeuwen geboren. Kortom: wijsheid blijkt opgebouwd te zijn uit inzicht, doorzicht en balans; eerst inzien wat het precies inhoudt, dan de betekenis doorzien – wat kunnen de gevolgen zijn – en ten slotte ga je alles in een juiste verhouding tot elkaar brengen, in een werkbare balans. Maar er zijn voor dit gerecht een paar kruiden nodig: verwondering, wat nuchtere slimheid en de kracht om de juiste distantie te bewaren. En geduld, want het gaat om een kind.

4 JANUARI OOGMETEN

IN SOMMIGE EENVOUDIGE HANDELINGEN DIE WIJ mensen elkaar aandoen, zitten belangrijke spirituele boodschappen verborgen. Een meneer in een oogcentrum moest mijn visus meten, mijn gezichtsvermogen. Dat lijkt eenvoudig, maar dat is het niet. Je denkt dat je dat toch nog goed kunt zien, maar dat is afstrafbare hoogmoed: je mag dat helemaal niet kunnen zien, zegt het getal van je visus. Dat ene oog is *wegwerpe*lijk, doet gewoon niet meer mee. Het andere redt het nog aardig. Het goeie oog krijgt een nieuw brillenglas, het andere een vensterglas. Ogen nemen dat niet. Het bijna uitgedoofde oog komt in actie. Hoezo, niks zien? Het gaat zich met de visus van het goeie oog bemoeien en ze maken samen kennelijk afspraken. Het goeie oog is pas tevreden als het slechte ook zo'n hulpglas krijgt. En ineens klopt het: die twee werken onzichtbaar samen. Je kunt kennelijk die bijna onverklaarbare wederzijdse ondersteuning niet meten. Die mag je ervaren.

Voor mij een levensles. Pas op voor al te gretig oordelen wat je denkt te zien bij een ander. Een mens kan moeilijk zijn eigen visus vertrouwen en is geneigd ogenschijnlijk gemakkelijk te meten en waarheden voor de volle waarheid aan te zien. 'Ik ga het nu met correctie meten', zei de meneer. Kijk, dacht ik, een wijze man, die heeft er echt visus op. Ik krijg een moeilijk leesbaar briefje mee, mijn visusrapport. Als ik vroeger met zo'n rapport was thuisgekomen, had mijn vader mij met correctie zijn visus uitgemeten, dat beloof ik u.

5 JANUARI BREIEN ONDER DE PREEK

ALS IK HET ME GOED HERINNER, ZOU ZE VANDAAG jarig zijn, juffrouw Delens van de tweede klas. Een vroom mens, recht door zee, tot aan de knieën in het roerloze beton van de principes en dogmatische waarheden. Ze regeerde met ijzeren hand, gehuld in wollen lievigheid van een warm soort. Volgens mij is ze ooit ergens in een schoolklas verwekt of geboren. Ze kende alle trucjes en weggetjes om kinderen met niet al te grote bagage zelfrespect bij te brengen. Geen onderscheid in de klas, geen rang of stand. Mijn oudere zuster belde ruim vijftig jaar na mijn tweede klas dat juf overleden was. In haar kamer in het tehuis, dood gevonden in de stoel, breiwerk op schoot. En of ik me nog herinnerde dat ze op haar oude dag nog in conflict kwam met de kerk. Ja, het verhaal staat in mijn geheugen gekrast: het was de kerkenraad ter ore gekomen dat ze op zondag tijdens het luisteren naar de preek via de kerkradio zat te breien. Dat kon natuurlijk niet. Er zijn grenzen. De tot vermaning uitgestuurde ouderlingen werden met kracht teruggeprojecteerd naar hun oude schoolstatus. Haar stem, die ijzeren hand met wolligheid en de prikogen achter het brilletje. Als lammeren luisterden ze naar haar felle stem. Wisten ze dan niet dat je onder het breien door niets anders afgeleid kunt worden? Alle aandacht aan de preek kunt besteden? En dat het ritme van de liederen het breiwerk ondersteunen? En zegt de Schrift niet dat de handen van een ijverige huisvrouw nooit stilstaan? 'Vooruit, in de hoek jullie!' Dat moet ze echt gezegd hebben. Twee recht, een averecht.

6 JANUARI LUXEONDERBREKINGS- DEPRESSIE

DAT WOORD HEB IK NIET ZELF BEDACHT. IK hoorde het voor het eerst via de radio tijdens een interview met een psychotherapeut. Toegegeven, het was even wennen, maar de man legde haarfijn uit hoe belangrijk zijn nieuw ontworpen project hulpverlening in bijzondere psychische situaties dienstbaar kon zijn in deze crisistijd. De diagnose was even eenvoudig als beklemmend. Tijdens de crisis die ons allen treft, komt de vraag centraal te staan wat je eigenlijk het best kunt missen, in termen van consumeren gesproken. Dat klinkt rationeel, maar diepe emotionele roerselen kunnen een mens danig in de war brengen. Ga zelf maar eens na: stel dat u van drie vakanties per jaar terug moet naar een. Van drie auto's terug naar een. Van drie kostbare dagen winkelen terug naar nul. Geen dure hovenier meer, die elke maand opdraaft met nieuwe planten en struiken. Zelf zaadjes in potjes stoppen en de kleine plantjes grootbrengen. De kinderen moeten leren kiezen: niet meer zowel tennissen als surfen en *biken*, terug naar een enkele sport. Geen allernieuwste apparaatjes meer. Eerst de oude verslijten. Slechts één eenvoudige schooltas per jaar. En 's zaterdags werken om je zakgeld te verdienen. Stress alom. Armoede en kaalslag. Mogelijk resultaat: luxeonderbrekingsdepressie. Neerslachtigheid, vernedering, verbleking van levenskleuren. Je hoorde de man op de radio glunderen. 'Een flinke markt', probeerde de presentator. 'Zeg maar gerust een mooi stuk brood', zei de man. Met het luxe beleg van de armoede.